

Можливості та виклики євроінтеграції для металургійного сектору України

АНОТАЦІЯ. Статтю присвячено ідентифікації та критичній оцінці існуючих і потенційних можливостей та викликів інтеграції у європейський ринок українського металургійного сектору. Виокремлено за сукупністю критеріїв – цінність, рідкість, неможливість імітації, організованість, – ключові переваги української металургії. Оцінено потенціал потреб у сталі для України на основі видимого споживання (млн тон), споживання сталі на 1 дол. ВВП та середньодушового споживання. Констатовано значні майбутні потреби економіки країни у металургійній продукції. Охарактеризовано вже існуючі та можливі наслідки втрати потужностей металургійного комплексу України як за кількісними параметрами (обсяг виробництва та експорт), так і якісними – втрата виробництва унікальної продукції на кшталт великих фасонних профілів, магістральних залізничних рейок, товстого плоского прокату для зварних конструкцій тощо. Наголошено, що для країн ЄС інтеграційні процеси в металургії, започатковані Паризьким договором 1951 р. про заснування Європейської організації з вугілля і сталі (ЄОВУС), історично були первинними джерелами євроінтеграції, а надалі знаходились у фокусі уваги при вступі нових країн, особливо за умов скорочення попиту на сталь в ЄС. Обґрунтовано необхідність скоординованого інтегрування української металургії до європейського ринку з огляду на пропозицію якісної вітчизняної продукції, можливість інтеграції до європейських ланцюжків постачання, створення ефективних обробних кластерів за прикладом країн Центральної і Східної Європи тощо, а з іншого боку – задоволення економічних інтересів країн ЄС, які пов'язані з розвитком металургії в Україні. Автором систематизовано та конкретизовано основні поточні виклики для української металургії на європейському ринку, охарактеризовано їх зміст та запропоновано конкретні заходи протидії, зокрема: застосування ЄС несталей, особливо короткострокових заходів щодо доступу на ринок бажано перевести у довгострокові умови з перехідними періодами 3-4 роки після завершення війни; звільнення української продукції від заходів механізму СВМ на певний період для можливості адаптації підприємств до нових екологічних норм.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: євроінтеграція, металургійний сектор України, конкурентні переваги, VRIO-аналіз, європейський ринок, скоординована інтеграція, умови доступу на ринок, механізм СВМ, інвестування, Зелений перехід.

Вступ

Металургійна галузь України має стратегічне значення для національної економіки та відіграє важливу роль у повоєнному відновленні країни. Інтеграція до спільного ринку ЄС є визначальним чинником для збереження галузі та розкриття її довгострокового потенціалу. Цей процес сприяє не лише розвитку економічних і торговельних зв'язків, але й

¹ Сірик Олександр Миколайович – кандидат економічних наук, CEO консалтингової компанії Metals Consulting Int. (MCI), Дюссельдорф, Німеччина. Сфера наукових інтересів: світовий ринок продукції металургійної промисловості, регулювання ринку, корпоративні стратегії та конкурентне середовище.

досягненню цілей сталого розвитку та підтримці Зеленого переходу. Водночас галузь стикається з низкою критичних викликів, таких як обмежені часові рамки вільного доступу до європейського ринку, впровадження механізму СВМ без врахування можливостей адаптації українських компаній, несправедливі конкурентні умови та неузгодженість бачення пріоритетів розвитку співробітництва. До того ж, впровадження з 2026 року механізму СВМ (Carbon border adjustment mechanism), що передбачає введення зборів з імпортерів ЄС за ввезення товарів з вуглецевим слідом, не враховує можливості адекватної адаптації до нього українських компаній.

Успішний розвиток металургійних кластерів потребуватиме: по перше, врахування того, що металургійний сектор є одним з традиційних та провідних у міжнародній спеціалізації України, яка має розвинену ресурсну базу, кваліфікований персонал і значний досвід ведення бізнесу; по друге, чіткої координації дій з європейськими партнерами та розробки довгострокової стратегії підтримки українського металургійного виробництва. Тому метою статті є виокремлення і аналіз можливостей та викликів євроінтеграції для національних виробників металургійної продукції.

Інформаційною базою дослідження слугували офіційні дані Європейської комісії, Евростату, Європейської асоціації сталі, Світової асоціації сталі, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародного валютного фонду, Світового банку, а також матеріали Державної служби статистики України та матеріали Metals Consulting Int. (MCI, Німеччина).

Конкурентні переваги української металургії

Конкурентні переваги галузі відповідно до VRIO-аналізу², який враховує цінність, рідкість, неможливість імітації та ефективну організацію використання ресурсів.

Цінність (V, valuable) – наявні сировинні ресурси мають міжнародну вартість та широко торгуються на світовому ринку. Наприклад, обсяг світового ринку залізорудної сировини, на вартість якої припадає близько половини собівартості виробництва базових видів сталевих продукції стандартної якості, становив у 2022р. 2455 млн т³, при середній ціні світового ринку у відповідному році на рівні 121 дол. США⁴ це складало близько 300 млрд дол. США. З них майже 65% припадало на міжнародний експортний ринок⁵.

Продовжуючи приклад, рідкісність (R, rare) – навіть після початку вторгнення, у 2022 році Україна зберегла п'яте місце серед світових

² Barney JB, Gaining and Sustaining Competitive Advantage

³ World Steel Association, Steel Statistical Yearbook 2024, 99

⁴ World Bank, Commodities Price Data (The Pink Sheet), December 3, 2024

⁵ World Steel Association, Steel Statistical Yearbook 2024, 103

експортерів залізної руди. Першу п'ятірка постачальників: Австралія, Бразилія, ПАР, Канада та Україна забезпечують більше 85% потреб ринку.

Неможливість імітації (I, inimitable) – створення схожого ланцюжку постачання навіть за наявності сировинних покладів потребує багатомільярдних інвестицій у розробку та створення логістики, а також часу на реалізацію таких проектів.

Водночас, використання українських ресурсів вже є організованим (O, organized), та таким що спирається на відповідну наукову базу, пропонує нішеві та складні для цього сегменту продукти, включаючи пеллети якості, що підходить для прямого відновлення заліза (DR quality pellets) і є важливим елементом зеленої трансформації металургійної галузі.

Аналіз можна продовжувати і на інші природні, трудові та підприємницькі ресурси, що лежать в основі функціонування металургії України.

Галузь також надає критично важливу матеріальну базу для промислового виробництва та будівництва. Сталь є одним із найпоширеніших конструкційних матеріалів, необхідних для розвитку інфраструктури та промисловості. Розрахунки ОЕСР формують очікування щодо збереження високих темпів зростання споживання металів – прогнозується, що серед інших матеріалів потреба у них буде зростати найшвидше⁶. З огляду на майбутню відбудову та реконструкцію України, металургійна галузь стане ключовою складовою процесу відновлення забезпечуючи потреби у силових та конструкційних елементах житлового будівництва та інфраструктури.

У сучасних умовах металургійна галузь стикається з обмеженим доступом до альтернативних ринків через ризиковану логістику, пов'язану з блокуванням традиційних маршрутів через чорноморські порти. Незважаючи на часткове відновлення морської логістики протягом 2023-2024 років, суходільний та річковий кордони з країнами ЄС фактично є єдиним безпечним транспортним коридором, що підтримує функціонування металургійних підприємств. Високий рівень залежності від європейських ринків і споживачів з одного боку підкреслює необхідність адаптації української металургії до вимог і стандартів ЄС, а з іншого потребує двосторонньої уваги через вразливість функціонуючих частин економіки України та їх обмежені адаптивні можливості.

Одночасно, нові політики та регулювання ЄС вже впливають на базові процеси у металургійній галузі та визначають критичні вимоги до продукції та умов роботи галузі. Зокрема, європейський «Зелений курс» (the “Green Deal”) та екологічні вимоги створюють додаткові виклики, пов'язані зі справедливістю конкуренції на ринку та ризиками ринкового протекціонізму.

⁶ Global Material Resources Outlook to 2060 – Economic Drivers and Environmental Consequences, 12

Окрім цього, російська агресія спричинила значне руйнування виробничої бази та ланцюгів постачання. Невизначеність часу її продовження ставить під сумнів можливість і доцільність інвестицій в українську галузь найближчим часом. У цих умовах нагальною потребою є ефективна комунікація та впровадження стратегій ризик-менеджменту з партнерами України.

Для подолання викликів металургійна галузь потребує довгострокового планування, чіткого визначення пріоритетів і підтримки з боку ЄС у вирішенні найгостріших проблем.

Ці аспекти підкреслюють важливість обговорення шляхів інтеграції української металургійної галузі до спільного ринку ЄС і розробки ефективних стратегій для вирішення викликів, які постають перед цим сектором.

Процес аналізу ґрунтується на індуктивній методології на основі спостережень та фактичних даних щодо стану галузевих інтеграційних процесів з використанням комплексного методологічного підходу, що спирається на економічний аналіз, розгляд регуляторного середовища, ринкових трендів та інституційного підходу.

Потенціал потреб у сталі

Економіка України, ВВП якої у 2021 році складав приблизно 200 млрд дол. США становить близько 1% ВВП країн Євросоюзу (17494 млрд дол. США)⁷. Проте, структура економіки України забезпечує більшу інтенсивність використання сталі (24 т на \$1 мільйон ВВП), що майже втричі перевищує аналогічний показник у ЄС (9 т).

Процеси відбудови, відновлення та економічного зростання України додатково збільшать інтенсивність та обсяги потреб у цьому конструкційному матеріалі. Це також наочно підтверджує показник середнього використання сталі на душу населення, який для країн ЄС становить 348 кг, тоді як в Україні – лише 116 кг, на фоні середньосвітового показника, що перевищує 200 кг за даними World Steel Association⁸ (рис. 1).

Отже, ми можемо констатувати значні майбутні потреби економіки України у металургійній продукції. Якщо потреби промисловості можуть сильно варіюватися залежно від конкретного типу застосування, то проекти відновлення інфраструктури мають досить чіткий матеріальний вираз у профілях продукції, дещо варіюючись у виборі між переважно сталевими конструкціями та опціями, що використовують бетон зі сталевую арматурою та сіткою (в залежності від локальних вимог будівничих норм, кліматичних умов, наявних матеріалів та термінів реалізації проектів тощо).

⁷ IMF, World Economic Outlook (October 2024)

⁸ World Steel Association, Steel Statistical Yearbook 2024, 84-86

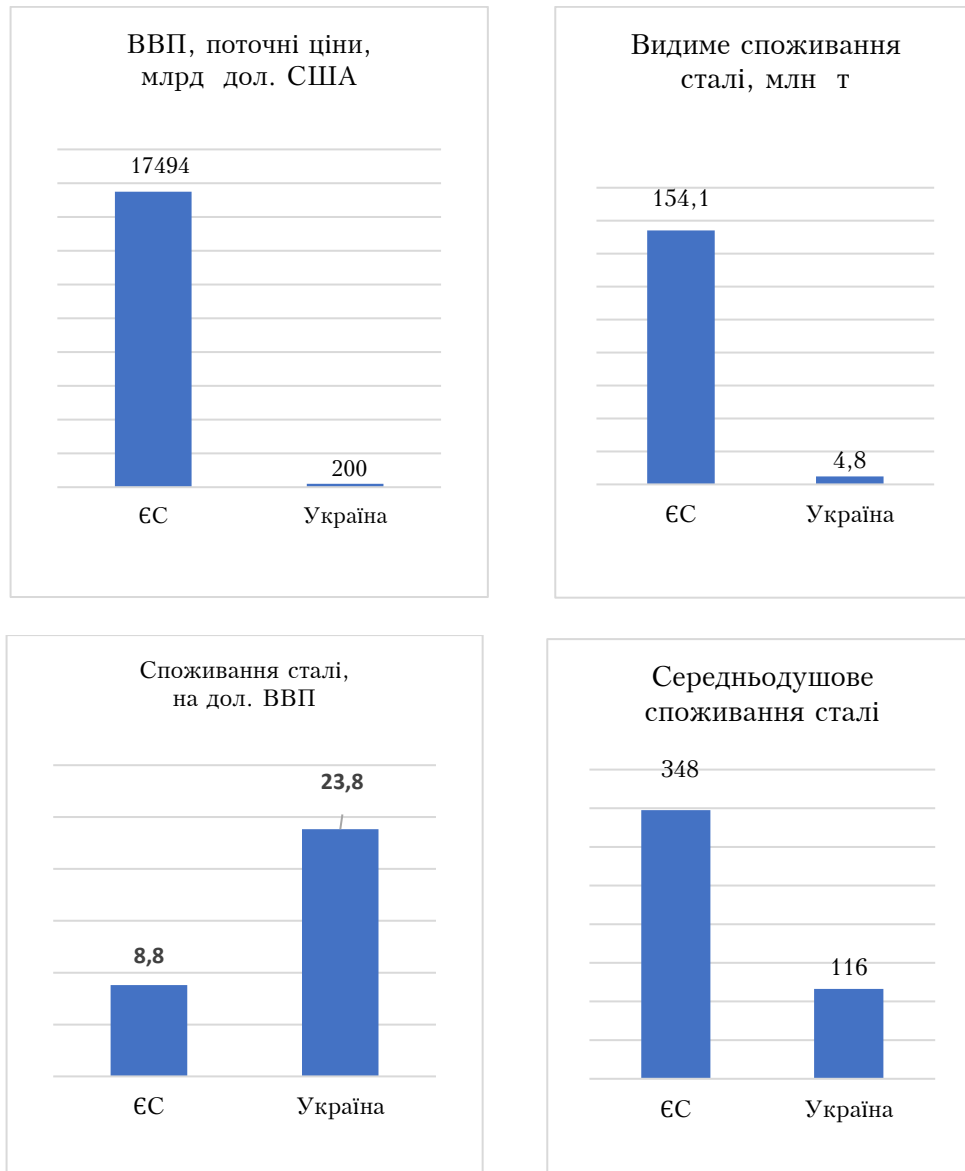

Рис. 1. Економічні драйвери розвитку сталевого сектору, 2021 рік

Джерело: IMF, Worldsteel, розрахунки автора

На прикладі Європейського ринку ми можемо відзначити, що кожен мільйон євро валової доданої вартості (GVA) у будівництві потребує близько 50-60 т сталі. З урахуванням вищої вартості інших важливих складових (наприклад, робочої сили), в українських реаліях інвестиції будуть конвертуватися у ще вищі потреби у матеріалі.

Наслідки втрати потужностей

Переходячи від загального терміну «сталі» до її фактичних матеріальних форм, окрім потенціалу потреб треба відзначити втрату виробничих можливостей цілої низки продуктів критичних для відбудови (рис. 2). Зокрема, мариупольський кластер металургійних підприємств окрім забезпечення сталевими напівфабрикатами міжнародного виробничого ланцюжка компанії Метінвест, також був єдиним виробником такої продукції як великі фасонні профілі, магістральні залізничні рейки, товстий плоский прокат для зварних конструкцій, а також якісного плоского прокату з використанням сучасних технологій.

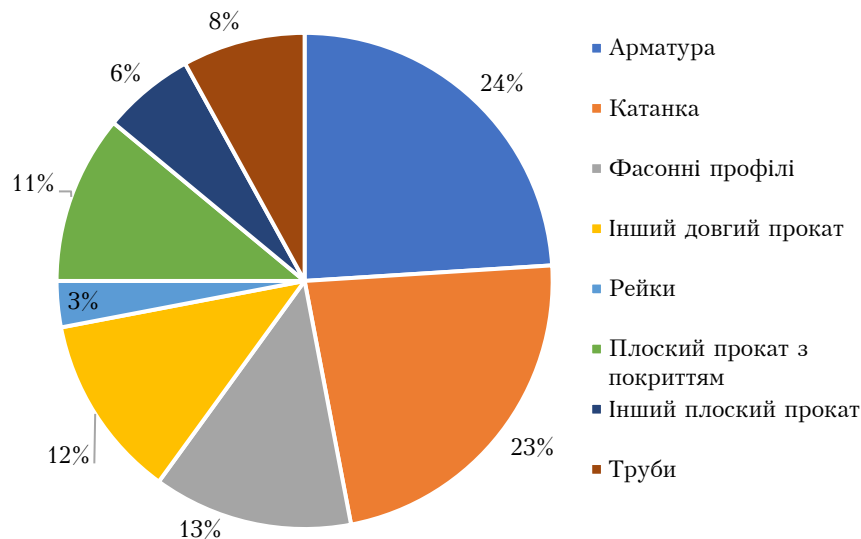

Рис. 2. Структура використання металургійної продукції у будівництві ЄС

Джерело: оцінка автора за даними Eurofer⁹

Втрата виробничих можливостей формує потреби як у інвестиціях в українську галузь, так і в імпорті цих видів прокату, зокрема з країн ЄС, котрі будуть надавати допомогу у відбудові України.

⁹ *European Steel in Figures 2024*, 28-34.

До початку російського повномасштабного вторгнення товарообіг металургійної продукції між ЄС та Україною перевищував 8,1 млрд євро¹⁰. При тому, що експорт з України формував більше 90% показника, та у 2021 склав 7,6 мільярда євро, тоді як імпорт із країн ЄС до України не перевищував 0,5 мільярда євро (рис. 3). Після значної втрати обсягів експорту у 2022 р. спостерігається стагнація українського експорту на фоні зростання імпорту, що за підсумками 2024 року може забезпечити повернення показника до рівня 2010 року.

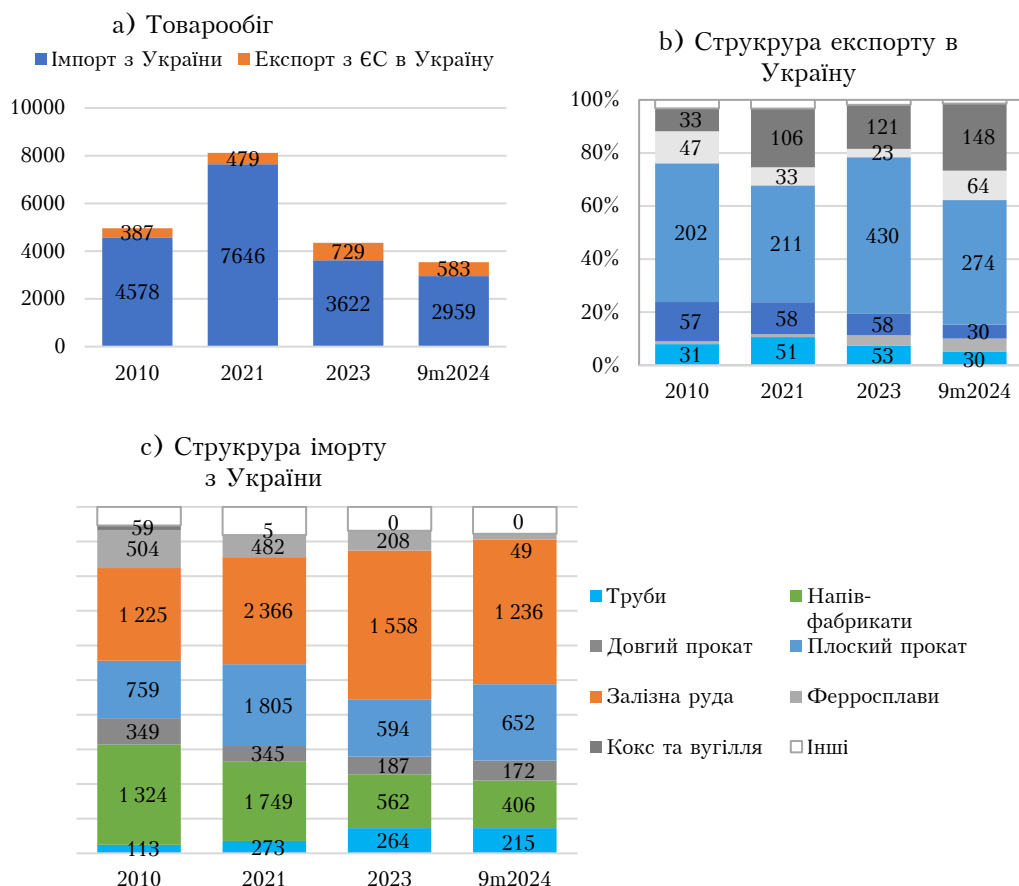

Рис. 3. Торгівля металургійною продукцією між Україною та ЄС, млн євро (2021 р.)

Джерело: оцінка автора за даними Eurostat

¹⁰ Eurostat, COMEXT Database, Eurostat, European Commission

Із наведених статистичних даних видно, що європейські поставки в Україну розвиваються сьогодні не тільки як за рахунок готового прокату чорних металів, а й за рахунок окремих видів сировини, яка є необхідною для металургійного виробництва в Україні в сучасних умовах.

До традиційного асортименту високоякісного плоского прокату, який складав основу поставок європейських підприємств на український ринок додалася продукція, можливості виробництва якої було втрачено українськими підприємствами, або її виробники стикаються з труднощами у здійсненні виробничої діяльності через втрату місцевих постачальників сировини, напівфабрикатів та перебоїв в енергопостачанні.

Прикладом сировини, яка активно почала імпортуватися, хоча до 2022 р. була традиційним експортним товаром українських підприємств, можна відзначити феросплави.

Українські підприємства значною мірою зберегли поставки залізорудної сировини – скорочення експорту у 2023 р. значною мірою пов'язане з ціновими коливаннями (світові ціни на залізну руду скоротилися зі 162 дол. США/т у 2021 р. до 121 дол. США/т у 2023 р¹¹). Фізичне скорочення обсягів на 15-20% (з 16,5 млн т до 13,4 млн т у відповідні роки) що спостерігалось у 2023 році передовсім пояснюється кризою на європейському ринку сталі, де виробники масово призупиняли роботу доменних печей які використовують цю сировину у відповідь на скорочення попиту та збільшення частки імпортової продукції на ринку.

У той же час, кратно скоротивши поставки всіх видів готового прокату та напівфабрикатів. Натуральні обсяги відвантаження цієї продукції скоротилися майже втричі – 5,7 млн т у 2021 р. до 2,4 млн т у 2023 р.

Як зазначалося вище, українські підприємства довгостроково втратили можливості експорту основного виду напівфабрикатів, що постачалися до 2022 р. – сталевих слябів, які використовуються для подальшого виробництва готових видів плоского прокату, таких як гарячекатані рулони або товстий лист на іноземних підприємствах, а також значні обсяги виробництва цього готового прокату в Україні.

Майже повна втрата можливостей експорту слябів, не тільки виступає певним макроіндикатором, але й безпосередньо свідчить про руйнацію бізнес-моделей, які вибудовувалися українськими компаніями протягом останніх десятиліть. Зокрема, це міжнародний виробничий ланцюжок поставок компанії Метінвест, що інтегрував виробництво сталі в Маріуполі та інших містах України з виробництвом готового прокату в Італії, Болгарії, а також Великобританії.

Обмежені обсяги експорту напівфабрикатів, які ми спостерігаємо у статистичних даних після 2023 р. значною мірою припадають на частину виробничого ланцюжка довгого прокату у Болгарії, який значно знизив свою

¹¹ World Bank, Commodities Price Data (The Pink Sheet), December 3, 2024

ефективність та конкурентоспроможність через обмеження у логістиці, однак все ще зберігає актуальність.

Розглянутий приклад не є поодиноким кейсом для галузі. Так само раніше було зруйновано інтеграцію виробництва компанії ІСД в Україні з активами в Польщі та Угорщині.

На цих та інших прикладах, яких вистачає в українській металургійній галузі – ArcelorMittal, SKF тощо, можна продемонструвати стратегічну логіку процесів міжнародної інтеграції українського та європейського (або міжнародного) бізнесів на корпоративному рівні для оптимізації окремих ланок створення доданої вартості.

Інтеграція з ринком ЄС – загальний фон

Розглядаючи процеси інтеграції української галузі до спільного ринку ЄС, варто відзначити важливу роль інтеграційних процесів у металургії як одного з первинних джерел Євроінтеграції. Паризький договір 1951 року про заснування Європейської спільноти з вугілля та сталі¹² став першим з чотирьох засадничих договорів ЄС.

Під час масштабного розширення Євросоюзу на схід, що відбувався на початку 2000-х років питання регулювання сектору були у фокусі уваги при вступі нових країн. У тому числі через процеси приватизації та докорінної перебудови їх економічних систем.

Втрата чинності договором у 2002 р. вносить специфічні секторальні процеси у канву загального процесу узгоджень, що супроводжують вступ країн до Євросоюзу. Тому розгляд питань інтеграції до спільного ринку варто очікувати у межах стандартного процесу узгоджень частин перемовин, зокрема тих, що стосуються внутрішнього ринку (з *англ.* domestic market), конкурентоспроможності та інклюзивного зростання (з *англ.* competitiveness and inclusive growth), зеленого курсу та стійких сполучень (з *англ.* green agenda and sustainable connectivity)¹³.

Водночас, важливо враховувати, що металургійна галузь ЄС все ще підтримує 2,6 мільйона робочих місць забезпечуючи близько 152 млрд євро доданої вартості. Це обумовлює збереження сильного металургійного лобі в окремих країнах та регіонах та нагальних потреб розуміння його позицій та очікувань у здійсненні інтеграційних процесів, оскільки сьогодні європейська металургія стикається з цілою низкою викликів, які було сформульовано у відкритому листі Асоціації Eurofer датованому 14 жовтня 2024 року¹⁴.

¹² Treaty of Paris, European Coal and Steel Community

¹³ EU accession process, October 2022.

¹⁴ EUROFER. "Open Letter." October 14, 2024.

Зокрема, представники галузі відзначають глобальне перевиробництво та наявність значних обсягів зайвих виробничих потужностей у світі. За даними, наведеними Eurofer, у 2023 році глобальний надлишок сталеливарних потужностей сягнув 551 млн т і продовжує зростати через нові інвестиції, що створює тиск на ціни та конкурентоспроможність європейських виробників.

Європейська галузь також страждає від скорочення попиту на сталь в ЄС. Споживання сталі зменшилося з 150 млн т у 2021 році до 125 млн т у 2023 році, що скорочує завантаженість замовленнями європейських підприємств, знижує рентабельність виробництва та веде до подальшого послаблення конкурентоспроможності.

У той же час, за даними World Steel Association¹⁵, спільний ринок країн ЄС залишається одним з найбільших у світі. За обсягами споживання ринок ЄС поступається лише ринку Китаю і є найбільшим світовим імпортером.

Учасники Eurofer відзначають руйнівний вплив недобросовісної конкуренції на роботу галузі. Після введення обмежень на імпорт сталевих продукції до США в березні 2018 р., країни ЄС запровадили кількісні обмеження імпорту за допомогою механізму тарифних квот¹⁶. Незважаючи на неодноразові подовження дії механізму, інструмент регулярного збільшення обсягів кількісних обмежень на фоні зниження попиту та наявності розлогого переліку виключення для країн що розвиваються є підґрунтям для стурбованості Eurofer та лобіювання зміни регулювання.

Імпорт готового прокату з України також підпадав під квоти до 2022 року, сьогодні обмеження на імпорт продукції з країни також зазначається у нормативних документах, однак фактично імпорт виключається з регулювання рішенням, яке подовжується щорічно¹⁷.

Додатково, європейська промисловість потерпає від високих енергетичних витрат, що ставить її у не вигідне становище порівняно з іншими регіонами. Дешевий імпорт із країн із низькими екологічними стандартами підриває європейських виробників. У той же час, виконання вимог "Зеленого курсу" потребує масштабних інвестицій, що становить виклик для багатьох підприємств.

Необхідність скоординованої інтеграції

Дистанціюючись від поточних факторів економічної невизначеності пов'язаних з війною Росії проти України, скоординована інтеграція

¹⁵ World Steel Association, Steel Statistical Yearbook 2024, 84-86

¹⁶ Commission Implementing Regulation (EU) 2019/159 of 31 January 2019 Imposing Definitive Safeguard Measures Against Imports of Certain Steel Products.

¹⁷ Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection.

українського металургійного сектору може суттєво сприяти досягненню сторонами свої довгострокових цілей.

Україна отримує доступ до другого найбільшого сталевого ринку – Європейський Союз становить близько 8% глобального ринку сталі, та може забезпечити значний потенціал для продажу різноманітних видів української продукції. Лібералізований доступ до європейського ринку відкриває нові перспективи для розвитку галузі та диверсифікації експортних напрямків.

Додатково, інтеграція до європейських ланцюжків постачання сприятиме створенню в Україні обробних кластерів за прикладом країн центральної та східної Європи, які забезпечать додану вартість продукції, підвищать конкурентоспроможність і зміцнять позиції країни на глобальному ринку.

Співпраця з ЄС також дозволить отримати технічну, фінансову та інвестиційну підтримку для модернізації виробництва, зниження енергоємності та впровадження екологічно чистих технологій, а також розвинути за потребувані компетенції

Розширення співпраці з європейськими партнерами дозволить Україні зміцнити свої позиції у ланцюгах постачання, що стане основою для подальшого сталого розвитку металургійної галузі.

Для компаній Європейського Союзу Україна є привабливим зростаючим ринком з високим потенціалом розвитку та нагальними потребами у відновленні інфраструктури.

Інвестиції в модернізацію української металургії створюють попит на європейське обладнання та технології, що сприятиме розвитку машинобудівних кластерів у ЄС.

Українська металургія також може стати надійною ресурсною базою для здійснення трансформації галузі відповідно до "Зеленого курсу". Додаткового опрацювання також вимагає оцінка майбутнього потенціалу залучання відновлюваних та екологічно нейтральних джерел енергозабезпечення для формування стійких позицій на ринку «зеленої» сировини, напівфабрикатів та готової продукції.

Розміщення частини виробничих потужностей поблизу кордонів ЄС (так званий *nearshoring*) сприятиме зменшенню логістичних витрат, підвищенню стійкості ланцюгів постачання та зниженню залежності від віддалених постачальників продукції до ЄС.

Виклики інтеграції

Досягнення довгострокових цілей ускладнюється низкою викликів для функціонування української металургії, що можуть стати критичними для виживання та розвитку галузі (табл. 1).

Таблиця 1

**КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕТАЛУРГІЇ
НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ**

Виклик	Зміст	Відповідь
1. Несталі умови доступу на ринок ЄС	Короткострокові заходи, що звільняють українську продукцію від нетарифних бар'єрів на один рік.	Рішення, які дозволяють створити довгострокові умови (наприклад, перехідний період 3-4 роки після завершення війни).
2. Впровадження механізму СВМ без можливостей адаптації до нових умов	Заплановане впровадження механізму СВМ з 2026 року, що передбачає додаткові імпорتنі витрати для української сталі.	Звільнення української продукції від цих заходів на визначений період.
3. Несправедливі умови конкуренції та політики щодо продуктів та компаній	Відстрочення до 2028 року заборони на сталеву продукцію та сировину російського походження. Інші аспекти політики	Може слугувати базою для обґрунтування потреб України у більш довгострокових рішеннях
4. Узгодження цілей комунікацій	Невірне сприйняття заяв української сторони (наприклад, «розвиток потужностей», бізнес- та політичні питання тощо)	Визначення чітких і реалістичних цілей, підтриманих сильною аргументацією

Джерело: оцінки автора

Як зазначалося вище, доступ української продукції на ринок ЄС визначається короткотерміновими (один рік) рішеннями та їх подовженнями. Відсутність сталих та/або окреслених на перспективу умов доступу до європейського ринку ускладнює планування проектів з відновлення виробничих спроможностей підприємств в умовах невизначеності роботи від час війни. Відповіддю на цей виклик може бути більш довгострокове рішення, що враховує тривалість інвестиційних та операційних етапів проектів або впроваджує більш прості механізми відтермінування потенційних обмежувальних заходів у часі, встановлюючи гнучкі точки початку відліку часу. Це дозволить почати етапи базового та детального планування проектів, які одразу можуть починати реалізовуватись за сприятливих зовнішніх умов.

За неможливості інвестування у технології виробництва впровадження механізму СВМ в ЄС, що буде відбуватися протягом наступних років, може стати додатковим механізмом обмеження доступу на ринок ЄС для українських компаній. Ринок викидів є окремою широкою темою для

узгодження у тому числі в процесі переговорів про вступ до ЄС, проте питання відтермінування фактичного застосування заходів СВМ також повинно бути узгодженим з ЄС.

Українські підприємства також прямо конкурують на європейському ринку із продукцією, яку вироблено з використанням російської сировини та напівфабрикатів. З початком повномасштабного вторгнення, країни ЄС впровадили заборону на імпорту готової російської продукції на ринок, та зробили виключення для напівфабрикатів російського походження. Російську сировину та напівфабрикати використовують як виробничі ланцюжки, які вибудовувалися російськими групами та продовжують функціонувати на ринку, так переробники у третіх країнах, які потім постачають свою продукцію з-за меж Євросоюзу, оскільки відтермінування заборони імпорту сталевих напівфабрикатів також відтермінувало заборону на імпорту продукції.

Пошук компенсаторних механізмів для виправлення несправедливих умов конкуренції є важливим для діяльності українських підприємств на ринку та стикається з ефективним лобіюванням спрямованим на нівелювання процесів.

З іншого боку, гнучкий підхід до обмеження доступу продукції російського походження на європейський ринок може бути корисним прецедентом для покращення умов доступу українських компаній. Європейські інституції демонструють розуміння проблем бізнесу та необхідності застосування довгострокових механізмів адаптації до нових умов. Фактично, з початку дії санкцій заборону перенесено майже на 5 років – спочатку як тимчасове виключення для слабів до жовтня 2024 року, а потім як більш довгострокове рішення із застосуванням механізму поступового вменшення квоти на імпорту впродовж 2024-2028 років. Такий підхід може слугувати підґрунтям аргументації для довготермінових рішень для української продукції.

Зазначені найбільш критичні поточні виклики стосуються умов доступу на ринок ЄС та справедливої конкуренції на ньому. Проте, як було зазначено вище, певні інтереси українських виробників можуть суперечити цілям європейських інституцій та бізнесу. Наприклад, запит на виділення 40 млрд дол. США для «відбудови зруйнованої внаслідок війни економіки й, зокрема, для розвитку екологічно чистої металургії»¹⁸, озвучений у 2023 р., скоріше є приводом для стурбованості. У поданому форматі, будівництво 50 млн т нових виробничих потужностей, при тому що у 2021 році Україна виплавила всього 21,4 млн т сталі стає частиною проблеми перевиробництва, а не рішенням, що сприяє цілям «зеленого курсу. Тобто, формування переговорних позицій потребує детального вивчення інтересів сторони, від якої залежить доступ на ринки та фінансування проектів.

¹⁸ Saakov, Valerii. "Україна проситиме кошти на 'Зелений план Маршалла'."

Висновки

Аналіз металургійної галузі України у контексті інтеграції до спільного ринку ЄС демонструє нагальні потреби у тісній координації з європейськими партнерами для розробки довгострокової стратегії розвитку взаємовигідного співробітництва.

Існує значний потенціал для взаємовигідного партнерства, який відповідає потребам відновлення України та підвищенню конкурентоспроможності європейських виробничих ланцюжків.

Пріоритетними є питання системного вирішення коротко- та середньострокових проблем доступу на європейський ринок, з врахуванням обмежених інвестиційні можливості українських компаній, які впливають на їхню здатність адаптуватися до нових екологічних стандартів ЄС.

Також нагальним є перехід від тимчасових рішень до впровадження систематичного довгострокового механізму доступу українських виробників на європейський ринок. Це має включати усунення штучних переваг для конкурентів, створених регуляторними нормами, та забезпечення рівноправних умов конкурентного середовища.

Стратегія комунікації щодо розв'язання проблемних питань повинна враховувати відповідні внутрішні процеси та тенденції, що визначають корпоративні та національні інтереси сторін.

Інтеграція металургійної галузі України до європейського ринку сприяє зміцненню економічного співробітництва, підвищенню конкурентоспроможності, створенню доданої вартості та формуванню сталих конкурентних переваг.

Серед важливих подальших напрямків дослідження є дослідження механізмів інтеграції української промисловості до контексту «зеленого курсу» зі створенням ринку сплати викидів як відповіді на СВМ. Крім того, окрім розвиненої чорної металургії потребують переосмислення стратегії розвитку інших металургійних галузей в Україні, включаючи фрагментовані кластери виробництва кольорових металів, передовсім титану та алюмінію.

Список літератури

1. Barney, J. B. *Gaining and Sustaining Competitive Advantage*. Reading, MA: Addison-Wesley, 1997.
2. EUROFER. "Open Letter." October 14, 2024.
3. EUROFER. *European Steel in Figures 2024*. European Steel Association, 2024.
4. European Coal and Steel Community. *Treaty Establishing the European Coal and Steel Community (Treaty of Paris)*. April 18, 1951.

5. European Commission. *Commission Implementing Regulation (EU) 2019/159 of 31 January 2019 Imposing Definitive Safeguard Measures Against Imports of Certain Steel Products*. C/2019/709. *Official Journal of the European Union*, L 31, February 1, 2019, 27–93.
6. European Commission. *Council Implementing Decision (EU) 2022/382 of 4 March 2022 Establishing the Existence of a Mass Influx of Displaced Persons from Ukraine Within the Meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and Having the Effect of Introducing Temporary Protection*. *Official Journal of the European Union*, L71/1, March 4, 2022.
7. European Commission. *EU Accession Process*. October 2022.
8. Eurostat. *COMEXT Database*. Eurostat, European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/international-trade-in-goods/data/comext-database>.
9. International Monetary Fund (IMF). *World Economic Outlook, October 2024: Policy Pivot, Rising Threats*. Washington, DC: IMF, 2024.
10. OECD. *Global Material Resources Outlook to 2060 – Economic Drivers and Environmental Consequences*. Paris: OECD Publishing, 2018.
11. World Bank. *Commodities Price Data (The Pink Sheet)*. <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>.
12. World Steel Association. *Steel Statistical Yearbook 2024*. Brussels: World Steel Association, 2024.
13. Сааков, В. "Україна проситиме кошти на 'Зелений план Маршалла'." *DW*, 19 лип., 2023. <https://www.dw.com/uk/ukraine-prositime-kosti-na-realizaciu-zelenogo-planu-marsalla/a-65957735>.

Стаття надійшла до редакції 6 листопада 2024 р.

Прийнято до публікації: 19 листопада 2024 р.

Опубліковано: 31 грудня 2024 р.